

6. Романовський О. Г. Філософія досягнення успіху. Психологічний аспект: підручник / О. Г. Романовський, В. Є. Михайличенко. – Харків: НТУ «ХПІ», 2007. – 592 с.
7. Bogardus E. S. Mental Leadership / Emory Stephan Bogardus // Chapter 35 in Fundamentals of Social Psychology. – New York : Century, 1924. – P. 409–417.
8. Kleinman P. Psych 101: Psychology Facts, Basics, Statistics, Tests, and More. – Avon, Massachusetts: Adams Media, a division of F+W Media, Inc., 2012. – 288 p.

Крамарук М. І.

Науковий керівник – доц. Чайковська Г. Б.

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ЗАСІБ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У сучасній українській школі освітнє еколого-розвивальне середовище розглядається з позиції комунікативно-орієнтованої моделі, провідною формою якої є співробітництво, що отримало назву педагогіки партнерства. Партнерство у цьому аспекті означає створення неподільного виховного середовища, коли педагоги, батьки та громадськість усвідомлюють всю відповідальність за екологічне виховання та навчання дітей.

У концепції «Нова українська школа» серед ключових компетентностей учнів виокремлено екологічну, оскільки взаємодія людей з природою є актуальною проблемою сьогодення, а формування екологічної культури населення – потребою сучасного суспільства. Екологічні проблеми у наш час мають глобальний характер і є не менш загрозливими для людей ніж економічні й політичні кризи [3]. Відповідно, екологічне виховання учнів початкової школи має за мету формувати первинні уявлення дітей про характер взаємодії людини з природою, усвідомлення місця людини в природі, формувати основи екологічного світогляду. Уважаємо, що педагогіка партнерства містить великий потенціал щодо формування у дітей основ екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадливого використання природних ресурсів, розуміння важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства.

Актуальність проблеми дослідження засвідчує чималий доробок наукових праць із зазначеної проблематики (С. Лисенкова, В. Шаталов, І. Волков, В. Караковський, М. Щетинін, Є. Ільїн, Ш. Амонашвілі, М. Гузик). О. Барабаш вважає, що співпраця є найбільш ефективним способом взаємодії суб'єктів освітнього процесу, провідною ідеєю, на якій ґрунтується діяльність Нової української школи, необхідною умовою формування предметних і життєвих компетентностей учнів [1, с. 3]. На думку О. Сесик та А. Бугайчук педагогіка партнерства є ключовим компонентом Нової української школи, а основними принципами педагогіки партнерства є повага до особистості, доброзичливість і приязне ставлення, довіра у взаєминах, розподілене лідерство [2, с. 4]. Вважаємо, що зазначені принципи сприятимуть створенню якісної та ефективної освіти, з урахуванням новітніх вимог до навчального процесу, особистості та колективу.

О.Сесик зазначає, що в основі педагогіки партнерства є спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками; учні, батьки та вчителі, об'єднані спільною метою та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат; школа має ініціювати нову, глибшу залученість родини до побудови освітньої траєкторії дитини; одностороння авторитарна комунікація «вчитель – учень» поступається місцем діалогу і багатосторонній комунікації між учнями, учителями та батьками [6, с. 7].

Важливість та актуальність досліджуваної проблеми є незаперечною, однак на сучасному етапі розвитку науки та освіти необхідні додаткові дослідження основ інтеграції педагогіки партнерства в систему безперервної екологічної освіти з метою формування екологічної культури особистості з раннього дитинства.

Метою статті є дослідження педагогічних умов реалізації принципів педагогіки партнерства в екологічному вихованні дітей молодшого шкільного віку.

Аналіз наукової літератури дозволив нам визначити педагогічні умови екологічної освіти молодших школярів засобами педагогіки партнерства, а саме: формування довірливих

партнерських стосунків як запоруки успіху, використання сучасних форм та методів співпраці школи та сім'ї, еколого-педагогічне просвітництво батьків. Охарактеризуємо їх детально.

По-перше, довіра зі сторони батьків є важливою умовою екологічної співпраці. Сприятлива атмосфера, позитивно та дружньо налаштований педагогічний колектив, постійне взаємне спілкування між батьками та школою, сприйняття вчителями батьків як колег – це фактори, які допомагають школі залучати батьків до активної екологічної діяльності та прийняття важливих екологічно доцільних рішень. Відповідно, сучасний вчитель повинен бути орієнтований не лише на дитину, а й на сім'ю, переконати батьків, що їх участь є важливою в екологічній діяльності школи.

Зазначимо, що формування партнерських стосунків в екологічному вихованні дітей вимагає чималих зусиль з боку усіх суб'єктів означеного процесу. Так анкетування батьків третьокласників Тернопільської спеціалізованої школи I-III ступенів № 7 показало, що значний відсоток респондентів (56 %) не цікавляться життям школи, не знають про важливі події, які відбуваються в ній майже щоденно, не знайомі з правами та обов'язками батьків у школі. Разом з тим, опитані нами респонденти (89 %) переконані, що партнерська взаємодія є важливою та необхідною і готові до співпраці із школою. Опитані батьки одногласно переймаються питанням екологічного виховання дітей, проте визнають, що не завжди компетентні у питаннях пов'язаних з екологією, природою, навколишнім середовищем. Тому, безперечно, виникає потреба у спілкуванні з учителем, який може дати пораду, повідомити потрібну, важливу та доцільну інформацію. З огляду на результати анкетування вважаємо, що формування доброзичливих партнерських стосунків має стати пріоритетом шкільної екологічної освіти.

На нашу думку, у процесі екологічного виховання дітей не менш важливим є використання інноваційних форм та методів партнерської співпраці. Зазначимо, що сучасна школа має багатий арсенал засобів для забезпечення спільної екологічної партнерської діяльності, а саме: родинні зустрічі на екологічну тематику; батьківські збори на лоні природи, екологічні конференції; створення екологічної веб-сторінки школи; залучення батьків та громадськості до конкретних екологічних справ, розробка екологічних проєктів [5, с. 138].

Цікавим методом роботи з батьками є екологічний тренінг, який спонукає до інтелектуальної активності його учасників, вчить аналізувати взаємини з навколишнім середовищем, дає змогу подолати споживчий антропоцентричний підхід, створює безліч варіантів розв'язання обраної екологічної проблеми, а сам процес партнерської співпраці робить цікавим та необтяжливим.

Дієвою формою педагогіки партнерства є гурток екологічного спрямування, завдання якого можуть бути різноманітними: формування уявлень, умінь та навичок розумного споживання природних ресурсів (формування еколого-споживчої культури), розвиток умінь екологічно безпечного поводження з побутовими відходами (регулярного збору й сортування сміття; вміння уникати утворення відходів, зменшувати їх обсяг), формування навичок турботи про живі організми (розробка дизайну облаштування шкільної території, створення власної шкільної теплиці) тощо.

Зазначимо, що сучасний вчитель має змогу комбінувати та поєднувати різні форми партнерської взаємодії, використовувати сучасні інформаційні технології та мережу інтернет для створення сучасного середовища співпраці та розвитку. Ми переконані, що такі методи взаємодії є досить вдалим для реалізації визначеної нами педагогічної умови – еколого-педагогічне просвітництво батьків.

Сучасні батьки є активними учасниками соціальних мереж, тому створення власного чату чи спільноти дасть можливість вчителю швидко повідомити батьків про певне рішення, задати запитання, чи розглянути екологічну проблему, а також здійснювати екологічне просвітництво батьків.

Під керівництвом вчителя і батьків розвиваються властиві дітям любов, потяг до природи, почуття співпереживання, що є необхідною основою формування екоособистості. Завданням вчителя є донесення до батьків інформації про те, що формування екологічно свідомих уявлень в дітей про природу належить батькам та вчителю і не варто забувати, що дорослі виступають не лише джерелом інформації, вони є насамперед зразком для наслідування.

Вибираючи форми просвітництва батьків, вчителям слід відмовитися від настанов, насамперед потрібно залучати батьків до спільного вирішення важливих екологічних питань, знаходження правильних відповідей. Батьки не просто дізнаються нове, вони вчаться ефективно взаємодіяти з дітьми, з школою, вчаться розв'язувати конфліктні ситуації, слухати і чути своїх дітей.

Означені напрями роботи не вичерпують усієї проблеми дослідження, однак, на нашу думку, є ключовими на сучасному етапі реалізації педагогіки партнерства в екологічному вихованні дітей початкової школи. Така партнерська взаємодія сприятиме розвитку еколого-економічних уявлень дітей, стереотипів мислення, поведінки, почуттів, практичної діяльності, етичних уявлень. Це допоможе дитині в свідомому виборі способу власного життя, усвідомити необхідність збереження глобальної рівноваги та власної причетності до проблеми навколишнього середовища та життя суспільства.

Предметом подальшого дослідження може стати виявлення нових, ефективних форм партнерської взаємодії закладу освіти, батьків та громадськості з екологічного виховання учнів початкової школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Барабаш О. Педагогіка партнерства – сучасний тип взаємодії між учасниками освітнього процесу / О. Барабаш // Учитель початкової школи. – 2018. – № 8. – С. 3–7.
2. Бугайчук А. Педагогіка партнерства: взаємодія вчителів, батьків та учнів // Анастасія Бугайчук // Школа. – 2018. – № 10. – С. 2–9.
3. Васильченко І. Екологічне виховання у початковій школі // Початкова освіта. – 2005. – № 11. – С.36–48.
4. Екологічне виховання в початковій школі / І.Васильченко, О.Кондратюк, – К. : Ред. загальнопед. газет, 2005. – С. 23–25.
5. Мальчикова І. М. Особливості екологічного виховання дітей молодшого шкільного віку / І. М. Мальчикова // Таврійський вісник освіти. – 2013. – № 3. – С. 133-140.
6. Смагіна Т. Поняття та структура соціальної компетентності учнів як наукова проблема / Т. Смагіна // Вісник Житомирського державного університету. Педагогічні науки. – Випуск 50. – 2010. –С. 138–142.

Лапчак Р.

Науковий керівник – доц Адамська З. М.

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ САМООЦІНКИ У МОЛОДШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

Молодший шкільний вік є новим етапом розвитку дитини, що охоплює період з 6-7 років до 10-11 років. Це час випробовування дитиною своїх сил, вирішення складних задач, які постають в результаті взаємодії із зовнішнім середовищем. Зазвичай, з ростом дитячого організму відбуваються якісні зміни й у психіці дитини, ускладнюється система її соціальних зв'язків, мотивів. Але найголовнішою подією цього вікового періоду є, безперечно, зміна соціального статусу – вступ дитини до школи. Головною особистісною характеристикою молодшого школяра є прийняття і усвідомлення своєї внутрішньої позиції, що дає підстави вважати цей вік зрілим дитинством.

Проблемою дослідження молодшого шкільного віку займалися Т.Андреева, Д.Фельдштейн, О.Кононко, Е.Еріксон, Л.Висотіна, Л. Сапожнікова, С. Якобсон та ін.

У психолого-педагогічних дослідженнях найповніша розробка теоретичних і практичних аспектів проблеми самооцінки відображено у працях як вітчизняних, і закордонних психологів (Б. Ананьєв, Л. Божович, Л.Виготський, У. Джемс, І. Кон, Л. Корнеєва, М. Лисина, А. Липкіна, В.Овсяннікова, К.Роджерс, В. Сафін, В. Столін, Х. Хеххаузен, І.І. Чеснокова, С.В. Шорохова, Е. Еріксон та ін).

За твердженням Ю. Єрофеева, Д. Єршова, О. Вето, самооцінка перестала бути постійною. Вона змінюється залежно від обставин, тому емоційні розлади, які впливають на самооцінку, можна запобігти чи подолати, але при цьому батькам і педагогам треба зазначити, як формується самооцінка в молодшому шкільному віці й як можуть допомогти дитині у розвитку диференційованої адекватної самооцінки. Саме тому **метою** нашої статті став